

Kapak Konusu

Irak'ta Temel Aktörler ve Seçime İlişkin Beklentileri

Irak halkı ülkenin geleceğinde kritik öneme sahip parlamento seçimleri için 7 Mart tarihinde sandık başına gidecek.

Kapak Konusu

Yrd.Doç.Dr. Serhat Erkmen
ORSAM Ortadoğu Danışmanı
Ahi Evran Üniversitesi

Oytun Orhan
ORSAM Ortadoğu Uzmanı
oytunorhan@orsam.org.tr

IRAK'TA TEMEL AKTÖRLER VE SEÇİME İLİŞKİN BEKLENTİLERİ*

Political Dynamics in Iraq during the pre-Electoral Period and Facts that Determine the Fate of the Elections

Abstract

The Iraqi Parliament Elections scheduled for March 7, 2010, can change Iraq's future. Current debates on Iraq are dealing with questions such as; will the collapsed state authority in Iraq be established again, will Iraq collapse if state authority can't be replaced and will such a collapse trigger a breakage in the Middle Eastern Region. The election is of particular significance since it will provide a step to the solution of these issues. In order to answer these questions and learn about the regional political dynamics, ORSAM held a field research in many provinces of Iraq. The study is dealing with the political coalitions established for the election and is including interviews with local leaders, prominent figures and regular people.

* Bu çalışma 25 Mayıs-05 Haziran 2009, 22 Temmuz-30 Temmuz 2009, 24 Ekim-3 Kasım 2009 ve 3-16 Şubat 2010 tarihleri arasında ORSAM uzmanlarının Bağdat, Musul, Kerkük, Erbil, Süleymaniye, Diyala ve Selahattin vilayetlerini kapsayan Irak saha araştırmasında elde ettikleri verilere ve görüşmelere dayanmaktadır.

Maliki'nin temel vurgusu, diğer önde gelen Şii partilerin büyük bir kısmı Şii ittifakı içinde yer almasına rağmen kendisinin bu mezhepçi akıma kapılmadığı ve merkezîyetçilik, milliyetçilik ve laiklik temelinde yeni bir oluşum kurmaya çalışmasıdır.

Giriş

Irak üzerine yapılan tartışmalarda temel konular, Irak'ın toprak bütünlüğünü koruyup koruyamayacağı, merkezîyetçilik-federalizm ilişkisinin geleceği, çatışmaların yeniden iç savaş boyutuna ulaşp ulaşmayacağı, petrol yasaının çıkması ve Irak kaynaklı şiddet eylemlerinin geleceğidir. Aslında tüm bu tartışmalar Irak'ta işgalden sonra yıkılmış olan devlet otoritesinin yeniden tesis edilip edilmeyeceği; edilemezse Irak'ın parçalanıp parçalanmayacağı ve parçalanması halinde Ortadoğu'da başka ülkeleri de içine alan büyük bir bölgesel kırılmaya yol açıp açmayacağı sorularıyla ilişkilidir. 7 Mart 2010 günü yapılması kararlaştırılan Irak Parlamento seçimi ülkenin kaderini belirleyecek olması ve tüm bu soruların yanıtlarının verilmesine bir adım daha yaklaşılması anlamına geldiği için önemlidir.

Bu sorulara yanıt verebilmek için ORSAM bir süredir Irak siyaseti üzerine çalışmalar yürütmektedir. 2009 yılı içinde vilayet meclisi seçimleri ile Kuzey Irak'taki bölgesel parlamento ve başkanlık seçimlerine geniş bir gözlemci ekibiyle katılan ORSAM, gözlem faaliyetleri dışında Irak'taki vilayetlerin yarısından fazlasında saha çalışması yürütmüş ve bölgedeki siyasi dinamikleri tespit etmeye çalışmıştır. Bu makale, söz konusu saha araştırmalarında elde edilen veriler ışığında hazırlanmıştır. Çalışmada ilk olarak seçime katılan ittifaklar detaylı olarak ele alınacaktır. Bir sonraki kısımda siyasiler, kanaat önderleri ve halk ile yapılan görüşmeler ışığında Irak'taki temel aktörlerin seçimden beklentileri anlatılacak ve seçim performansına ilişkin öngöründe bulunulmaya çalışılacaktır.

1. Siyasi Partiler ve Koalisyonlara İlişkin

Genel Tespitler

Bu bölümde genel olarak siyasi partilerin tanıtımı, seçim öncesi genel durumları, partilerin

beklentileri, halkın seçimden beklentileri ve seçmen tercihlerini belirleyecek olan temel faktörler incelenecektir.

Seçime katılan ittifaklara bakıldığında ön plana çıkan parti ve ittifakların şunlar olduğu söylenebilir: Kanun Devleti Koalisyonu(KDK), El İrakkiye Listesi, Irak Ulusal İttifakı (IUI), Kürdistan Listesi, Irak Ulusal Uzlaşısı (Tavafuk) ve Irak'ın Birliği Koalisyonu'dur.

Öne çıkan bu koalisyonları detaylı olarak inceleyecek olursak:

a. Kanun Devleti Koalisyonu

Kanun Devleti koalisyonu başbakan Nuri el Maliki'nin liderliğini yaptığı İslami Dava Partisi'nin çevresinde toplanan çok sayıda küçük parti ve yerel olarak önde gelen isimden oluşan bir liste olarak nitelendirilebilir. 2008'in başlarından itibaren Irak'ta güvenlik durumunun görece iyileşmeye başlamasıyla birlikte kendisini Irak'ta merkezîyetçiliğe sahip çıkan, milliyetçi, laik ve güçlü bir lider olarak resmeden Maliki'nin temel vurgusu, diğer önde gelen Şii partilerin büyük bir kısmı Şii ittifakı içinde yer almasına rağmen kendisinin bu mezhepçi akıma kapılmadığı ve merkezîyetçilik, milliyetçilik ve laiklik temelinde yeni bir oluşum kurmaya çalıştığıdır. Oluşumun diğer önde gelen gruplar içinden büyük ve Şii olmayan grupları kapsayamaması aslında bu koalisyonun tek bir partinin etrafına eklemlenmiş küçük partilerden oluşan bir listeye dönüşmesine yol açtı. Bazı bölgelerde yerel isimleri yanına toplasa da Başbakan Maliki'nin şahsiyetinde somutlaşan listenin ana unsuru güçlü lider kültürüdür. Koalisyonun içinde Kürtler, Türkmenler ve Sünni Araplardan bazı oluşumlar da vardır. Örneğin Feylilerin bir kısmını temsil eden Birleşik Bağımsız Irak Bloku ile iki Türkmen Partisi (eski ITC Başkanı Faruk Abdurrahman'ın kurduğu Karar partisi ve

Kapak Konusu

Maliki'ye yakınlığı ile bilinen Abbas Beyati'nin Irak Türkmenleri İslami Birliği) Kanun Devleti Koalisyonu'na katılmışlardır. Ayrıca Anbar Kurtuluş Ulusal Cephesi ve Bağımsız Arap Bloku Sünni Arapların desteklediği oluşumlar bu koalisyonun içinde yer almaktadır. Ancak bu isimlerin ya da grupların varlığı Kanun Devleti Koalisyonu'nun başarısını etkilemede marjinal kalacaklardır.

İttifakın kurulması sürecinde Maliki ile diğer partiler arasındaki temel uzlaşmazlık ideolojik ya da siyasi nedenlerden kaynaklanmamıştır. Asıl sorun, seçime girme sırasında adayların belirlenmesi ve sandalye dağılımında Maliki'nin kendisine daha fazla yer istemesi ile başbakanlık tartışması Kanun Devleti koalisyonunun seçime ayrı girmesinin en önemli nedenlerini oluşturmaktadır. Ayrıca, bazı kaynaklar ABD'nin Maliki'ye diğer Şii partilerle ittifak kurarak girmemesi konusunda yoğun bir baskı ve telkinde bulunduğunu belirtmişlerdir. Başlangıçta Maliki'nin koalisyonun daha geniş çaplı olması Şiilerden bazı grupları ya da Ebu Rişa ve Cevad Bolani gibi şahsiyetle-

ri de içermesi bekleniyordu. Ancak bu beklenti gerçekleşmedi. Sadece Uyanış Konseyleri'nin bölünmesinden oluşan lideri Şeyh Ali Hatem El Süleyman olan Anbar'ın Kurtuluşu Ulusal Cephesi ve eski Irak Uzlaşma Cephesi'nin önemli parçalarından birisi olan Irak Arap Birleşmesi'nin eski lideri Abid Mutlak El Cubburi ve Kerkük konusundaki çıkışlarıyla tanınan Ömer El Cubburi Maliki'nin koalisyonuna katıldı. Bu katılım Sünnilerin ağırlıklı olduğu bazı vilayetlerde Kanun Devleti için yarar sağlasa da bu koalisyonun seçimdeki asıl performansını etkileyecek faktörün Başbakan Maliki'ye duyulan güven ve lider kültü olacağı söylenebilir.

b. El Irakiye Listesi

El Irakiye Listesi, Sünni Arapların, eski Baasçılar ve milliyetçi Arapların yanı sıra Irak Türkmen Cephesi'nin (ITC) de katıldığı geniş katılımlı bir listedir. Bu koalisyonda bulunan önemli partiler Salih El Mutlak (seçime girişi yasaklandı) liderliğindeki Irak Milli Diyalog Cephesi (Salih Mutlak'ın seçime girişinin yasaklanmasıyla parti seçimlerden çekildiğini açıkladı), Ulusal Uzlaş-

Kanun Devleti Koalisyonunu Oluşturan Parti ve Koalisyonlar

İslami Dava Partisi
Bağımsızlar
İslami Dava Partisi Irak Örgütü
Ulusal Liste
Irak Türkmenleri İslami Birliği
Ulusal Kalkınma Hareketi
Irak Geliştirme Atılımı
Irak Şeyhler ve Ayanlar Ulusal Meclisi
Adalet ve Kalkınma Akımı
Özgür Irak Egemenlik Akımı
Irak'ın Gelişimi için Ulusal Topluluk
Şaban Ayaklanması-Genel Sekreterler
Demokratik Ulusal İtilafı
Bağımsız Irak Yetenekleri Topluluğu
1991 Yılı Irak Şaban Ayaklanması Kitleleri

Irak'ta Kolektif
Irak Vefa Hareketi
Ulusal Reform Hareketi
Birlik Partisi
Irak Bayrakları Birleşimi
Ulusal Buluşma
Türkmen Karar Partisi
Ulusal Bayrak Topluluğu
Ulusal Bayrak (Raya) Topluluğu
Bağımsız Irak Akımı
Rafideyn Ülkesi Vefa Topluluğu
Temim Divanı ve Irakı Sevenler Ulusal İtilafı
Irak Süvarileri Meclisi
20 Ayaklanma Topluluğu

Kapak Konusu

Seçim öncesi yapılan çalışmalarda Başbakan Maliki karşısında en güçlü aday gibi duran Allavi, özellikle ülkenin orta kesimindeki milliyetçi Araplar ile Sünni Arap aşiretlerinin önemli bir kısmını yanına toplayan bir koalisyon oluşturmuştur.

tırma Hareketi (Eyad Allavi), (bu ilk iki hareketin birleşmesinden Vatansaver Irak Hareketi ortaya çıktı) Iraklılar Listesi (Usame Nuceyfi), ITC, Yenileme Listesi (halen devlet başkan yardımcısı Tarık El Haşimi), Irak'ın Ulusal Geleceği (başbakan Yrd. Rafi El Isavi), El Hal Hareketi (Eski Kızılay Başkanı Cemal Kerbuli), El Mustakbel Hareketi (lideri Zafer El Ani'nin seçime girişi yasaklandı), Hasan El Alevi (eski Baasçı, milliyetçi ve Arap dünyasında tanınan bir Şii Arap yazar), Hüseyin El Şaalan (Divaniye'nin önde gelen aşiretlerinden birisinin olan El Haaza aşiretinin reisi, aynı zamanda Allavi'nin başbakanlığı döneminde Irak savunma Bakanı) İskender Vutvut (işgalden sonraki ilk Babil valisi ve Hille'nin büyük aşiretlerinden birisinin reisi), Tevfik el Abadi Şeyh Abdullah Humaid El Yaver ve Abdullah Yaver (Irak'ın en büyük aşiretlerinden olan Şammarların önde gelen ismi Şeyh Abdullah tüm Şammarların liderinin oğludur). Bunların yanı sıra Irak Türkmen Cephesi de seçim stratejisi gereği

bu listeye dahil olmuştur.

Koalisyonun başbakan adayı Eyad Allavi'dir. İşgalden sonra bir süre Irak'ın başbakanlığını yapmış olan Allavi, geçmişte Baas Partisi üyesi olmasına rağmen Saddam Hüseyin'e muhalefet etmesi nedeniyle ülke dışına kaçmıştır. Uzun süre yurtdışında yaşayan Allavi, işgalden sonra ABD'nin en yakın müttefiklerinden birisi olmasına rağmen bir süre sonra gözden düşmüştür. Başbakanlığı sırasında Irak'taki güvenlik sorunlarını sert bir yöntemle bastırmaya çalışmasına ve güçlü bir lider portesi çizmeye çalışmasına rağmen başarısız olmuş, ABD'nin tüm desteğine rağmen meclis seçimlerinde hüsrana uğramıştır. Seçim öncesi yapılan çalışmalarda Başbakan Maliki karşısında en güçlü aday gibi duran Allavi, özellikle ülkenin orta kesimindeki milliyetçi Araplar ile Sünni Arap aşiretlerinin önemli bir kısmını yanına toplayan bir koalisyon oluşturmuştur. Koalisyonun Allavi'den sonra en önemli

El Irakiye Listesini Oluşturan Parti ve Koalisyonlar

Ulusal Iraklılar Listesi
Ulusal Diyalog Cephesi (seçimden çekildi)
Ulusal Irakiyyun Topluluğu
Yenileme Listesi
Ulusal Gelecek Topluluğu
Irak Türkmen Cephesi
Irak Arap topluluğu
Irak Adalet ve Reform Hareketi
Bağımsız Ulusal kadrolar ve Seçilmiş Elitler
Bağımsız Adalet ve Sosyal Kalkınma Örgütü

Muhafazakar Orta Akımı
Bağımsız Ulusal Irak Misakı Topluluğu
Ulusal Demokratik Topluluk
Geleceğin Akımı
Ulusal Nehreyn Cephesi
Reform ve Geliştirme Ulusal Hareketi (El Hal)
Irak Ehli Hareketi
El Hayat Akımı

Kapak Konusu

ismi yine eski bir Baasçı olan Irak Ulusal Diyalog Cephesi lideri Salih El Mutlak'tı. Özellikle, Selahaddin, Anbar ve Diyala gibi bölgelerde güçlü olan Mutlak son dönemde yaşanan gelişmelerle önemli bir darbe almıştır. Salih El Mutlak ve bazı önemli kişilerin daha Baasçı olması gerekçesiyle seçime katılmasının yasaklanması koalisyon için sorun oluşturabilir. Koalisyonun kuruluş sürecinin sancılı geçtiği bilinmektedir. Başlangıçta 5 kişiden oluşan (Eyad Allavi, Usame Nuceyfi, Salih Mutlak, Rafi El Isavi ve Tarık El Haşimi) liderlik grubu Musul'un en önemli ailelerinden ve koalisyonun en önemli destekçilerinden birisi olan Abdullah Yaver'in de liderler grubuna girmek istemesinden sonar genişledi. Bunun sonucunda liderler grubu genişledi. Halen koalisyonun önderliğinde yukarıda sayılan isimlere ek olarak Hüseyin Ali Şaalan, Hasan El Alavi, Tefvik El Abadi, İskender Vutvut ve Abdullah Yaver da yer almaktadır.

Koalisyon içinde yer alan partilerin durumları, tutumları ve güçlü oldukları bölgeler incelendiğinde su sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Halen Irak Parlamentosu'ndaki temsili açısından bakıldığında en büyük ve güçlü parti Allavi'nin başkanlığını yaptığı Irak Ulusal Uzlaşısıdır. Mecliste 25 sandalyeye sahip olan parti, son vilayet meclisi seçiminde 26 sandalye kazanmıştır.

Irak Ulusal Diyalog Cephesi ise mecliste 11 sandalyesi olmasına rağmen vilayet meclisi seçimlerinde 19 sandalye kazanmıştır. Diğer Sünni gruplarla karşılaştırıldığında daha laik bir tablo çizen partinin seçime katılamaması bu koalisyonu etkileyecektir.

Koalisyonun diğer bir önemli ismi Yenilenme Listesi'nin lideri ve aynı zamanda halen cumhurbaşkanı yardımcılığı görevini yürütmekte olan Tarık El Haşimi'dir. Haşimi, önceden başkanı olduğu Irak İslami Partisi'nden ayrıldığı için listesine bağlı milletvekili yoktur. Ama vilayet meclisi seçimine birlikte katıldığı Irak Uzlaşısı Cephesi (eski ve bilinen adıyla Tavafuk) vilayet meclisi seçiminde 26 sandalye kazanmıştır.

Koalisyonun en önemli partilerinden birisi de Irak Türkmen Cephesi'dir. Kerkük ve Musul baş-

ta olmak üzere bazı vilayetlerde güçlü desteği olan parti, seçimlere ilk kez bir ittifakla girmektedir.

c. Irak Ulusal İttifakı

2005 yılında yapılan seçimlere birlik olarak giren Birleşik Şii İttifakı'nın halefi olan Irak Ulusal İttifakı, Irak İslami Yüksek Konseyi (İİYK), Bedr Örgütü, Sadrcılar, Fazilet Partisi ve Ulusal Reform Akımı gibi önde gelen Şii partilerin yansıra çok sayıda irili ufaklı politik grubu, partiyi ve önemli isimleri içermektedir. Bu ittifakın 2005 yılındaki büyük Şii ittifakından en önemli farkı Başbakan Nuri El Malik'in Dava Partisi ile ona yakın bazı grupları içermemesidir. Irak Ulusal İttifakı her ne kadar mezhepçi bir görünüm vermemek için yanına bazı Sünni Arapları almış olsa da bu ittifakı oluşturan temel siyasi nosyonun Irak Şiiilerini biraraya getirerek ülkede Şiiilerin hâkimiyette olduğu bir sistem yaratmak olduğu söylenebilir. Şii Arapların çoğunlukta olduğu listede Uyanış Konseyi'nin parçası olmasına rağmen bundan kopan küçük bir grup Sünni Arap'ın yansıra Kürtler içinde azınlık olan Feyli'lerden bir parti (Feyli Kürtlerin Genel Ulusal Kongresi) ve Şii Türkmenlerin bazılarının destek verdiği iki parti de (Türkmeneli Partisi ve Türkmen Vefa Hareketi) bulunmaktadır. Hareketin içindeki partilerin dış ilişkilerine bakıldığında en yakın olunan ülkenin İran olduğu söylenebilir. İttifakın en önemli partisi olan İİYK 1982 yılında İran'da kurulmuştur. Ayrıca Sadrcı hareketin lideri Muktada Sadr'ın işgalden hemen sonraki İran karşıtı çıkışlarına rağmen bir süre sonar İran'a gittiği ve bu ülkenin yörüngesine girdiği söylenebilir.

İttifakın en önemli isimleri İİYK'nin kısa bir süre önce partinin başına geçen başkanı Ammar El Hekim; çoğunlukla ülkenin güneyi (özellikle Nefef ve Kerbala) civarında güçlü olan Bedr Örgütü lideri Hadi El Amiri; Sadr Hareketi'nin lideri Muktada Sadr; Basra merkezli bir parti olmasına ve 2005 seçiminde bu bölgede (diğer güçlü olduğu bölge olan Nasiriye'de de aynı şekilde) başarı yakalamasına rağmen 2009'da büyük güç kaybeden İslami Fazilet Partisi'nin lideri Haşim El Haşimi, Fazilet Partisinin ruhani önderi Ayetullah Muhammet Yakubi; Irak Ulusal Kongresi lideri ve Baasçıların seçime girmesi fikrinin yasak-

Kapak Konusu

Sünni Araplar, işgalden sonra dışlanmalarına rağmen bugün tekrar Irak'ta kilit bir siyasi rol üstlenme şansı bulmuştur. Eğer bir sürpriz olmazsa hangi kanattan olursa olsun Irak parlamentosunda Şii Araplardan sonra en önemli güç haline gelebileceklerdir.

lanması fikrinin en önemli aktörlerinden birisi olarak görülen geçmişte ABD'ye yakın olmasına rağmen şimdilerde ABD tarafından dışlanan Irak Ulusal Kongresi lideri Ahmet Çelebi; eski başbakan ve ittifakın başbakan adayı olarak gösterdiği Ulusal Reform Hareketi lideri İbrahim Cafeeri'dir.

İYYK'nin önemli sorunlar karşındaki duruşları dikkate alındığında şu noktalar dikkat çekmektedir. İYYK, Irak'ta aynen kuzeydeki federal bölge gibi tüm Şii vilayetlerini kapsayan büyük bir Şii federal bölgesini istemektedir. Ancak bu görüş koalisyondaki tüm partiler tarafından aynı şekilde paylaşılmamaktadır. Örneğin Fazilet Partisi

ülkenin güneyinde Basra'yı merkez alan üç vilayetli bir federal sistemden yana iken Sadrcılar ve Caferi ülkenin gevşek bir federal yönetime sahip olmasına karşıdır. İttifakın diğer bir önemli üyesi olan Bedr Örgütü'nün kimliği ve varlığının seçime yapacağı etki ise ayrı bir tartışma konusudur. İYYK ile Bedr Örgütü önceki seçimlere ayrı ayrı girmediklerinden tek başlarına girdiklerinde adayların birbirlerinden oy alıp almayacağı belli değildir. Bedr Tugayları 1980lerdebn beri Saddam Hüseyin rejimine karşı mücadele eden Şii direnişinin en önemli simgelerinden birisi olmuştur. Bu nedenle işgalden sonra hem örgüt yapısının güçlü olması hem de tecrübesi sayesinde Irak'ta en güçlü örgütlerden birisi haline gelmiştir. An-

Irak Ulusal İttifakını Oluşturan Parti ve Oluşumlar

Irak İslami Yüksek Konseyi
Ahrar (Özgürler) Kitleleri
Bedr örgütü
Ulusal Reform Akımı
Irak Ulusal Kongresi
İslami Fazilet Partisi
Devlet Partisi
Anbarı Kurtarma Meclisi
Hamit Ferhan El Haiz
Irak Anayasal Hareketi
El Duat El Ahrar
Irak'ta Hizbullah Hareketi
İslami Irak Kalkınma Partisi
İslami Seyyid Şüheda Hareketi
Irak'ta İslami Hareketi
İslami Öncü Partisi

Irak İslami Çaba Örgütü
İslami Akım
Birleşik Demokratik Irak Meclisi
Bağımsız Kolektif Kitle
Bağımsız Ulusal Kitle
Adalet ve Birlik Topluluğu
Irak'ın Geleceği Topluluğu
İslami Dava Örgütü/ iç Örgütü
Feyli Kürtlerin Genel Ulusal Kongresi
Demokratik Ulusal Parti
Irak Temizlik ve Yükselme Partisi
Eh Ahvar Mücahitleri-Hizbullah
Akademisyenler Kitleleri
Irak Özgürleri
Türkmen Vefa Hareketi
Türkmenli Partisi

Kapak Konusu

cak, 2005'ten sonra İran'ın kaybettiği popülarite, Bedr örgütünün ve İYK'nin yerel iktidarı ellerinde tuttukları yerlerdeki başarısızlıkları ve adam kayırmacılığı bu örgüte halk nezdinde büyük bir prestij kaybetti. Buna karşılık Bedr Örgütüne bağlı kişilerin büyük bir kısmı Irak ordusu ve özellikle İYK'nin kontrolünde olan iç işleri bakanlığına bağlı birimlerde görev yapmaya başladığı için örgütün görünen yüzü ortadan kaybolmuş olmasına rağmen Irak siyasi sistemi içinde hala önemli bir güç olduğu kabul edilmektedir.

Listede yer alan en kritik unsurlardan birisi de Sadrcılardır. Sadr Hareketi'nin bu listeye ittifaka girmesinin en önemli nedenlerinin başında Maliki'ye karşı olması, ancak Dava Partisi'yle tek başına mücadele edecek kadar güçlü olmaması gelmektedir. Bu nedenle aynı 2005'teki seçimde olduğu gibi Şii İttifakı'nın içinde yer almayı tercih etmiştir. Dahası yine bir önceki seçimdekine benzer bir biçimde hareketin başbakan adayı İbrahim Caferi olmuştur. Bunun nedeni, Sadrcıların İYK ile yaşadığı güç mücadelesi çerçevesinde her iki grubun da diğerinin adayını başbakan olarak kabul etmek istememesidir. Böylece geçmişte Dava Partisi'nin üstlendiği işlevi bu sefer Ulusal Reform Akımı ve lideri Caferi üstlenmektedir. Aynı ittifakta olmalarına rağmen İYK ile Sadr hareketinin ilişkilerinin çok iyi olmadığını söylemek yararlı olacaktır. Bir kere düşünsel kökleri ve ideolojik duruşları birbirinden büyük ölçüde farklıdır. ISCI Ayetullah Bakr El Hekim'i izlerken Sadrcı hareketin temelinde Muhammet Bakr Sadr ve sonrasında Muhammet Sadık Sadr bulunmaktadır. Bugünkü taklit mercilerine baktığında ise İYK'nin Ali Sistani'ni, Sadrcılar Kazim El Hairi'nin izinden gittiği görülmektedir. Öte yandan, Sadr hareketi Irak içindeki alt sınıf ve orta sınıfa dayanırken İYK'nin kadrolarının çoğu İran'daki sürgün sırasında oluşturulmuş durumdadır. 2003'ten sonra ABD'yle veya Sünnililerle olduğu kadar hatta bazen daha da fazla birbirleriyle mücadele eden iki hareketin en sıcak çarpışması ise Mart 2008'de gerçekleşen ve Başbakan Maliki'nin Basra'da Sadrcılara karşı yürüttüğü operasyona Bedr örgütüne bağlı milislerin de katılması olmuştur. Tüm bunlara rağmen yukarıda belirtilen ana nedene ek olarak

Sadrcı hareketin bu ittifakın içinde olmasının nedeni olarak üç olgu daha gösterilebilir. Birincisi, ittifakın oluşumunda her iki örgütü de yakından destekleyen İran'ın oynadığı rol, ikincisi seçime tek başına girmenin yarar getirmeyeceğinin farkında olmaları, üçüncüsü de Maliki ve Sünni Araplara karşı bu iki hareketin birbirine ihtiyacı olmasıdır.

Hareketin diğer bir önemli partisi Fazilet 2003'te Basra'da kurulmuştur. Hareketin ruhani lideri Ayetullah Yakubi, Irak Şiileri arasında Sadrcı ekole yakın olanlardan birisidir. 2005 seçimini de Birleşik Irak İttifakı'yla birlikte giren Fazilet Partisi 2007'de kendisine yeterince yer verilmediği için ittifaktan ayrılmıştır. Ancak, 2009 yerel seçiminde Basra'da uğradıkları büyük yenilgi onları yeniden Şii ittifakıyla birlikte seçime girmeye itmiştir.

Üzerinde durulması gereken son önemli parti ise Ulusal Reform Hareketi'dir. Bu hareketin lideri ve koalisyonun başbakan adayı olan İbrahim Caferi uzun bir süre boyunca Irak İslami Dava Hareketi'nin en önemli isimlerinden birisi olmuştur. İbrahim Caferi 2005 Ocak ayında yapılan seçimden sonra başbakanlık görevini yürütmüştür. 2005 yılında artan şiddet dalgasının sorumlusu olarak gösterilen Caferi'nin üzerindeki baskılar neticesinde 2005 Aralık ayındaki seçimden sonra başbakanlığı aynı partiden Nuri el Maliki almıştır. (Caferi'nin başbakanlığı bırakmak zorunda kalmasında Kürt gruplarla yaşadığı sorunlar ve Kerkük konusundaki tavrının da önemli rol oynadığının altı çizilmelidir.) 2009 yerel seçimine yeni kurduğu Milli reform Hareketiyle katılan Caferi bazı bölgelerde önemli başarılar elde etti. Ancak bu başarılar çok uzun ömürlü olmadı. Özellikle Babil ve Kadisiye'deki teşkilatı kendisinden ayrılarak yeni bir parti kurdu. Bu seçimde Şii ittifakının başbakan adayı olarak gösterilmesine en önemli neden gücü ve siyasi karizması olmaktan öte tecrübeli oluşu ve farklı grupların üzerinde anlaşabileceği nadir isimlerden olmasıdır.

d. Kürt Partiler ve İttifakları

Iraklı Kürt partiler ayrı listeler halinde seçime girmelerine rağmen büyük bir kısmının merkezi hükümete bakışı ve Irak'ın genelindeki siyase-

Kapak Konusu

te yaklaşımları benzerdir. 2005 yılında yapılan genel seçime sadece iki Kürt listesi katılmasına rağmen bu seçime en az 4 ana listenin katıldığı ve bazı partilerin de diğer listeler veya ittifaklar içinde girdiği görülmektedir. Bu durum büyük ölçüde Temmuz 2009'da yapılan bölgesel parlamento seçiminde açığa çıkan siyasi mücadelenin uzantısı olarak görülmektedir. Nitekim her bir listenin gündeminde asıl olarak iki ayrı yaklaşım bulunmaktadır. Partiler bir yandan kuzeydeki bölgesel yönetimin içindeki gelişmeler ve buradaki mücadeleleri çerçevesinde seçime yaklaşırken diğer yandan Irak'taki genel siyaset ve merkezi hükümet ile federal hükümet arasındaki ilişkiler bağlamında siyaset üretmektedir. Bu nedenle her bir partinin seçim sloganlarında ve vaatlerinde her iki konu başlığı da ele alınmaktadır. Aşağıda Kürtlerin önemli listeleri ve seçime ilişkin yaklaşımları bulunabilir.

- Kürdistan İttifakı Listesi

Uzun yıllardır Kuzey Irak'taki siyasi yapıyı kontrol eden iki ana parti olan KDP ve KYB'nin başını çektiği bu liste Kürt gruplar arasındaki en güçlü listedir. Temmuz 2009'da kuzeyde yapılan bölgesel seçimlerde oyların %70'e yakını alan iki partinin oluşturduğu ittifak genel seçimde de Kürtler arasında yine en şanslı listedir. Halen Irak Parlamentosu'nda 53 sandalyesi bulunan ittifakın önümüzdeki seçimde bu sayının altına düşmesi beklenmektedir. Bölgesel yönetimin başkanı Mesut Barzani ve Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin liderliğini yaptığı KDP ve KYB'nin yanı sıra çok sayıda küçük partiyi de içermektedir. Bu listenin seçim programına koyduğu temel

hususlar diğer Kürt listeleri gibi kuzeydeki yerel siyasete ve merkezi hükümet-bölgesel hükümet ilişkileri hakkındadır. Bu çerçevede, listenin öne çıkarttığı hususlar şöyledir. Yerel siyasete ilişkin olarak, sulama ve baraj projeleriyle tarımsal üretimi artırmaya ve sürekli eleştirildiği yolsuzlukların giderilmesine vurgu yaparken; genel siyasete ilişkin olarak Kerkük'ün kuzeydeki bölgesel hükümete bağlanmasını içeren 140. Maddenin uygulanması, kuzeyde çıkarılan petrolün gelirlerinin bu bölge tarafından kontrol edilmesi, merkezi hükümet ile bölgesel hükümet arasındaki ilişkilerin konsensüse dayanan bir politika doğrultusunda sürdürülmesi, güvenlik güçlerinin modern teçhizat ve eğitimlerle eğitilmesini, serbest piyasa ekonomisini savunmaktadır.

- Goran Listesi

KYB'den koparak oluşan ve 25 Temmuz seçimlerinde beklenenin üzerinde bir oy alan Goran Hareketi Süleymaniye kökenli bir harekettir. KYB'nin eski genel sekreteri olan Nevşirvan Mustafa'nın liderliğindeki hareket Kuzey Irak'taki antidemokratik uygulamalar ve yolsuzluklara karşı halkın tepkisinden doğmuştur. Kürtler arasında gün geçtikçe daha fazla destek kazanan Goran Hareketi'nin seçime ayrı bir listeyle katılması kuzeydeki yerel siyasetin Irak geneline de yansıdığını göstermektedir. Asıl olarak Süleymaniye, Kerkük ve Diyala vilayetlerinde güçlü olan Goran Hareketi'nin temel vurguları ise demokratikleşme, bütçede şeffaflık, idari reformlar, partilerin silahsızlanması, sivil toplumun geliştirilmesi ve siyasette partilerin etkilerin azaltılmasıdır. Merkezi hükümet ile bölgesel

Kürdistan İttifakı Listesini Oluşturan Parti ve Oluşumlar

Kürdistan Demokratik Partisi
Kürdistan Yurtseverler Birliği
Irak Kürdistan'ında İslami Hareket
Kürdistan Demokratik Sosyalist Partisi
Bağımsız Emekçiler Partisi
Kürdistan Komünist Partisi Irak Kolu
Türkmen Liberaller Cemiyeti

Kürdistan Demokratik Milli Birliği
Kürdistan İşçi ve Emekçi Partisi
Kürdistan Emekçiler partisi
Erbil Türkmen Listesi
Türkmen Kardeşlik Partisi/Irak
Kürdistan Halkı için Demokratik Hareketi

Kapak Konusu

Irak Ulusal İttifakı'nın başbakan adayı İbrahim Caferi.

hükümet arasındaki sorunlara ilişkin olarak ise sorunların anayasaya göre ve barışçı ve demokratik bir şekilde çözülmesi; peşmergelerin statüsünün iyileştirilmesi, bölgesel yönetimin Irak'ın karayolu, demiryolu ve petrol gibi sektörlerde merkezi hükümetle eşit paylar almasını savunmaktadır.

- Kürdistan İslami Birliği Listesi

1990'lı yıllardan beri Kuzey Irak'taki siyasi arenanın önemli figürlerinden birisi olan Kürdistan İslami Birliği, KDP ve KYB arasında mücadelenin olduğu dönemlerde bölgenin üçüncü büyük gücü olarak gösteriliyordu. 2005 seçimine de ayrı bir listeye katılan parti 5 milletvekili kazanmıştı. Bölgede son yapılan meclis seçiminde 4

sandalye kazanan parti daha çok Duhok bölgesinde güçlüdür. Selahattin Bahattin'in başkanlığını yaptığı ve kuzeydeki bölgesel meclis içinde dört sandalyesi bulunan liste önceki seçime de Kürt partilerin kurmuş olduğu ittifaktan ayrı katılmıştı. Bu seçimde Irak parlamentosunda 5 milletvekilliği kazanan listenin vurgu yaptığı konular demokratik bir otoritenin kurulması, yolsuzlukla mücadele NGO'ların desteklemesi, basın özgürleştirilmesi, yargının siyasi partilerin etkisinden uzaklaştırılması, kuzeydeki bölgesel yönetim içinde askerliğin zorunlu hale getirilmesi, güvenlik güçlerinin içine siyasi etkinin sokulmasının engellenmesi, petrolün dışında kaynakların bulunarak bölgesel yönetimin ekonomisinin güçlenmesi, şehirlerde içme suyu ve

Kapak Konusu

kanalizasyon sistemin geliştirilmesi, sağlık sisteminin düzeltilmesi ve istihdam sorunlarının çözülmesidir.

- Kürdistan İslami Grubu

Liderliğini Ali Bapir'in yaptığı ve bölgesel mecliste 4 sandalyeye sahip olan liste ulusal çaptaki bir seçime ilk kez tek başına katılmaktadır. Bundan önceki seçime büyük Kürt koalisyonu içinde katılan partinin 1 milletvekili bulunmaktaydı. Bu listenin asıl vurgusu şeriatla çelişen yasaların değiştirilmesi yoluyla dini kuralların savunulmasını, faizin yasaklanması ve İslami kimliğin güçlendirilmesidir. Öte yandan, 140.maddenin uygulanması, federal sistemin konsensüse dayalı bir şekilde uygulanması, peşmergenin düzenli ordu haline gelmesi, partilerin etkilerinden çıkartılması, yolsuzlukla mücadele gibi konuları savunmaktadır.

e. Irak Ulusal Uzlaşısı

Eski adı Irak Uzlaşısı Cephesi veya Tavafuk olan partinin uğradığı bölünmelerden sonra uzantısı olarak kabul edilebilecek bir Sünni koalisyonudur. Koalisyon kendisini laik olarak tanımlasa da en önemli ögesinin Irak İslami Partisi olması ve diğer üyelerinin de pek laik partiler olmaması nedeniyle Sünni İslamcı koalisyon olarak kabul edilebilir. Bu koalisyonun en önemli partileri Irak İslami Partisi (İİP), Ulusal Aşiretler Birliği Irak Ulusal Projesi ve Türkmen Adalet Partisi'dir. Partinin özellikle Diyala ve Selahaddin vilayetlerinde etkili olduğu biliniyor. Nitekim son vilayet meclisi seçimlerinde Uzlaşısı Cephesi diğer vilayetlerdeki büyük kaybına rağmen bu vilayetlerde görece olarak daha az kayıp yaşamıştı.

Irak Ulusal Uzlaşısını Oluşturan Parti ve Oluşumlar

Irak İslami Partisi
Bağımsız Aşiretler Ulusal Topluluğu
Irak Türkmen Adalet Partisi
Irak Halkları Ulusal Topluluğu

Bu koalisyonun ne önemli partisi İİP'dir. Eski meclis başkanı Mahmut el Meşhadi'nin istifasından sonra Irak Ulusal Diyalog Konseyi'nin daha sonra da cumhurbaşkanı yardımcısı Tarık El Haşimi'nin Tavafuk'tan ayrılması partinin hızla zayıflamasına neden oldu. Buna rağmen Partiler arasında en güçlüsü Irak İslami Partisi'dir. Partinin önde gelen isimleri meclis başkanı Eya El Samarra ve partinin lideri Usame Tikriti'dir. Kuruluşu 1960'lara kadar giden İİP, 2005 Aralık seçiminde 44 sandalye kazanan Uzlaşısı Cephesi'nin üyesiydi. Halen mecliste 25 sandalyeye sahip olan İİP, vilayet meclisi seçiminde ise 27 sandalye kazanmıştı.

Diğer bir önemli parti ise Halit El Barai'nin liderliğini yaptığı Irak Halkları Ulusal Topluluğu bu parti vilayet meclisi seçimine Irak Uzlaşısı Cephesi'nin bir parçası olarak girmiş ve 32 sandalye kazanmıştır. Sünni İslamcı lider Adnan El Duleymi'nin kurduğu Irak Halkı Konferansı adlı partinin devamı niteliğindeki parti Duleymi'nin hastalanması ve Tavafuk'un geçirdiği değişim sürecinde ismini değiştirmiş ama yine yanı blokta kalmıştır. Ulusal Aşiretler Birliği (Bağdat, Diyala, Hilla'nın kuzeyi ve Ramadi'de önde gelen aşiretlerden oluşmaktadır. Bunlar arasında özellikle Bağdat civarındaki Cubburilerin destek vereceği düşünülmektedir.) Irak Ulusal Projesi (Halit El Dırih, bunlarda Ramadi, Bağdat civarı, Diyala ve Tikrit'te etkili) Bu koalisyonda yer alan Türkmen Partisi ise Musul, Kerkük ve Diyala vilayetlerinde etkili olan Türkmen Adalet Partisi'dir.

f. Irak'ın Birliği

Irak'ın Birliği koalisyonu çok sayıda küçük grup ve parti ile birlikte bazı önemli isimleri içermektedir. Yukarıda tam listesi sunulan oluşumun en güçlü partileri Irak Anayasal Partisi (Cevat Bolani), Irak Uyanış Konseyi (Ahmet Ebu Rişa), Cumhuriyetçi Parti (Saad al-Canabi) Abdülgafur Samarra (Sünni Vakfı Başkanı ve Irak Misak Topluluğu lideri) Irak'ın Birliği Birleşmesi (Nehru Abdülkerim), Irak Keramet Cephesi (Abu Azam al-Tamimi Anbar'da eskidirenışçi gruplarla ilişkili bir yerel lider) gibi partilerle Sadun El-Dulaymi (eski savunma bakanı), Ali Baban (eski bakanlardan) Yusuf al-Habubi gibi önde gelen kişilerden oluşmaktadır.

Kapak Konusu

Koalisyonun temel çizgisi kendisini mezhepçilikten uzak milliyetçi bir çizgide tanımlamasıdır. Başlangıçta özellikle Ebu Rişa ve Cevad Bolani'nin isimleri Maliki'nin Kanun Devleti Koalisyonu ile birlikte geçmesine rağmen bakanlıklar konusunda bir anlaşmazlık yaşandığı için ayrı bir liste oluşturmuşlardır. Koalisyonun lideri durumundaki Cevad Bolani daha önce Ahmet Çelebi'nin Irak Ulusal Kongresi'nin yanı sıra Sadrcı Hareket ve Fazilet Partisi ile çalışmasına rağmen bu partilerden ayrılmış, görece ılımlı bir Şii siyasetçidir. Fakat koalisyonun en önemli destekçileri durumundaki Ahmet Ebu Rişa ve Abdülğaffur El Samarraî Sünnî Arap'tır. Ahmet Ebu Rişa Anbar vilayetinde El Kaide'ya karşı yürütülen operasyonlarda büyük bir rol üstlenen Uyanış Konseyi'nin en önemli parçalarından birisiyken, Abdülğaffur Samarraî önceden Müslüman Din Adamları Birliği ve Sünnî Vakfı Baş-

kanlığı yapmış önde gelen bir isimdir. Koalisyon bu üçlüyü bir araya toplayarak mezhepçi olmadığı görüntüsünü vermeye çalışmaktadır. Ayrıca eski Savunma Bakanı Sadun El Duleymi ve eski direniş önderlerinden Ebu Azzam El Tamimi gibi isimlerle birlikte güvenlik sağlayacak bir parti oluşturma izlenimi çizmeye çalışmışlardır. Partinin en güçlü olduğu bölge Anbar vilayeti'dir. Ayrıca, Bolani'nin Vasit Vilayeti'nde vilayet meclisi seçimlerinde 3 sandalye kazandığı ve ocak ayında yapılan seçimin en sürpriz ismi olan Yusuf El Habubi'yi barındırması bazı Şii vilayetlerinde oy kazanabileceğini göstermektedir. Eski bir Baasçı olan ve Kanun Devleti Koalisyonu'nun Şiiilerin çoğunlukta olduğu diğer tüm vilayetlerde birinci çıkmasına rağmen Kerbala'da en yüksek oyu alan Habibi bu koalisyonu güçlendiren isimlerden birisidir.

Irak'ın Birliği Koalisyonunu Oluşturan Parti ve Oluşumlar

Irak'ın Birliği
Irak Cumhuriyetçi Topluluğu
Irak Sahva Kongresi
Irak Misak topluluğu
Bağımsız Ulusal Yol
Irak Demokratik Ulusal İttifakı
Demokratik Toplum Hareketi
Bağımsız Irak Topluluğu
Tek vatan Kitleleri
Irak Öğrenci ve Gençler Ulusal cephesi
Demokratik Özgür Irak Birliği Topluluğu
Kalkınma ve Barış Irak Kitleleri
Ulusal Adalet ve Kalkınma Cephesi
Halk Akımı
Irak Ulusal Tutum Hareketi
Irak Ümit Partisi
Ulusal Değişim Projesi
Cenan Mübarek
Dr. Abbas Dieyç El Mamuri
Birleşmiş Irak Meclisi

Irak'ın Saygınlığı Cephesi
Irak Sosyal Hareketi
Irak İçin Toplanma
Birleşik Ulusal Akım
Fazıl El Lami
Şeyh Raim Ebu Cari Muin El Saadi
Değişim Güçleri Oluşumu
Birleşmiş Cephe
Bağımsız Ulusal Akım
Demokratik Kasımcı Topluluğu
Ulusal Egemenlik Kitleleri
Parti ya da Oluşum
El Hilal
Irak Ulusal Hareketi
Bütün Irak Kitleleri
Evlatlarımız Kitleleri
Irak Ulusal Uğraşı Birleştirme Heyeti
Irak Ayan Meclisi
Irak Bizim için Övgü Kaynağıdır Topluluğu

Kürtlerin özellikle de hala en etkin ve büyük liste olan Kürdistan Listesi'nin yeni hükümet içinde yer almak istemesi kaçınılmazdır. Ama Goran ve İslamcı partiler muhalefette kalabilirler.

2. Temel Aktörlerin Seçime İlişkin Beklentileri ve Seçim Sonuçları Değerlendirmesi

Seçime çok sayıda parti ve koalisyonun katılmasının en önemli nedeni hiçbir partinin tek başına yeterince güçlü olmamasıdır. Bundan önceki meclis seçimlerine de partilerin koalisyonlarla katıldığı dikkate alındığında her bir partinin potansiyel oyunu ve milletvekili sayısını hesaplamak kolay görünmemektedir. Bununla birlikte vilayet meclisi seçimleri baz alındığında en güçlü siyasi partinin Başbakan Maliki'nin Dava Partisi olduğu söylenebilir. Ancak bu partinin bile ülke çapındaki oy oranı %20'ler civarındadır.

Irak siyasetinde önde gelen aktörlerin seçime ilişkin beklentilerini ise şu şekilde özetleyebiliriz

a. Şiilerin Seçime İlişkin Beklentileri

Tüm Irak içinde en güçlü destek Şii partilerin elindedir. Aslında bu olgu son derece doğal ve basit bir aritmetiğin ürünüdür. Yapılan tahminlere göre Irak nüfusunun yaklaşık %60'ı Şii Araplardan ibaret olduğu için Şii Arap partilerin oy potansiyelinin yüksek olması normaldir. Ayrıca bazı Sünni Araplar Şii partilere oy vermelerine rağmen Şiiler Sünni partilere oy vermemektedir. Bu durum ne olursa olsun önümüzdeki dönemde de Irak meclisinin büyük ölçüde çeşitli Şii Arap ittifakları tarafından kontrol edilmeye devam edileceği gerçeğini ortaya çıkartmaktadır. Fakat Şii Arapların nüfus desteği ve örgütlenme gücü daha yüksek olmasına rağmen bu seçim öncesinde bölünmüş olmaları onların gücünü azaltmaktadır. Önceki seçimlere bir arada giren ve böylece en güçlü bloku oluşturan Şii Arapların görece bir zayıflama dönemine girdiği söylenebilir. Şii Araplar siyasi partilerin ya da oluşumların sayısı baz alınarak bir değerlendirme yapıldığında Irak'ın en dağıntık grubu haline gelmişlerdir. Seçime iki ayrı listede toplanarak girmelerine rağmen siyasi temeldeki bölünme-

nin her geçen gün daha güçlü hale geldiği, son dönemde yaşanan birleşme görüntüsünün siyasi bir birliktelikten ziyade birbirleri arasındaki güç mücadelesi ve Baasçılara karşı kazanımlarını korumak için zorunluluktan yaptıkları seçim ittifakları olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. (Şiilerin seçime ilişkin beklentileri, Bağdat ve Güney Irak'ta yürütülen saha araştırmasına dayanılarak ORSAM Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Veyssel Ayhan tarafından hazırlanan "Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi" başlıklı ORSAM raporunda detaylı olarak ele alınmıştır)

b. Sünni Arapların Seçime İlişkin Beklentileri

Irak'ta yapılan ilk seçimlere katılmayan, ikinci seçimlere ise dağıntık ve iyi örgütlenememiş bir halde giren Sünni Araplar vilayet meclisi seçimleri sonuçlarından sonra genel seçime daha örgütlü bir şekilde girmek için çalışmalarını başlatmıştır. Ancak Sünni Arapların da diğer partilerin uğradığı bölünmüşlükten kurtulmuş olduğu söylenemez.

Aslında Sünni Araplar kavramı belirsiz bir kavramdır. Aynen Şii Araplarda olduğu gibi Sünni Arapların da birçoğu için mezhepten daha önemli kavramlar bulunmaktadır. Sünni Arapların çoğunda aşiret kimliği, Arapçılık, Baasçılık ya da ideoloji veya bireysel çıkarlar mezhepsel çıkarlardan daha önemlidir. Ancak Irak'ın geri kalanında olduğu gibi işgalden sonra Sünni Araplar arasında da bazı bölgelerde dini akımlar güçlenmeye başlamış ve hatta mezhepçi eğilimler gelişmiştir. Ancak, son vilayet meclisi sonuçlarının da gösterdiği gibi, mezhepçi veya dinci eğilimleri olan İslami Parti ve yandaşları gerilemiştir. Buna karşılık, özellikle Anbar, Musul ve Diyalâ'da aşiretçi eğilimlerin güçlenmeye başladığı görülmüştür.

Kapak Konusu

Irak Türkmenleri için kritik öneme sahip Kerkük'te ITC'nin iki adayı Erşat Salihî ve Jale Yunus Neftçi'nin kazanma şansı yüksek gözüküyor.

Sünni Arapların oluşturduğu siyasi hareketler bu seçime temelde üç ittifak içinde girmiştir. Bu ittifaklardan birincisi ve en büyüğü El İrakiye Listesi'dir. Listenin başı ve başbakan adayı olan Eyad Allavi Şii olmasına rağmen Baasçı kimliğiyle ön plana çıkmaktadır. Listenin diğer önde gelen hareketleri içinde Musul'daki Hadba Koalisyonu'nun en önemli unsuru olan Nuceyfi kardeşler ve Şammar aşiretleri, eski Baasçı partiler, büyük aşiretler ve Irak İslam Partisi'nin başını çektiği Tavafuk'un önde gelen birtakım isim ve oluşumları yer almaktadır. İkinci büyük ittifak önceki seçimlere göre güç kaybetmiş olmasına rağmen hala Selahattin ve Diyala'da güçlü olan eski adıyla Tavafuk resmi adıyla Irak

Ulusal Uzlaşısı'dır. Önemli ölçüde güç kaybetmiş olmalarına rağmen Irak İslam Partisi ve Bağımsız Aşiretler Topluluğu gibi önemli oluşumları barındıran bu ittifakın Sünni Araplar arasında dini eğilimleri ağır basan kişileri kendisine çekmesi olasıdır. Üçüncü önemli grup ise İçişleri Bakanı Cevat Bolani ile birlikte ittifak kuran Irak'ın Birliği Topluluğu'nun içinde yer almaktadır. Anbar'daki önemli aşiretleri barındıran ve Sahva'nın en önemli kanatlarından birisini de içeren bu toplulukta ayrıca Sünni Vakfı Başkanı Abdülgaffur El Samarraî de bulunmaktadır.

Farklı gruplardan seçime giren Sünni Arapların toplamda ne kadar milletvekili çıkartabileceği ve

Kapak Konusu

yeni mecliste nasıl bir denge oluşabileceği konusunda şunlar söylenebilir. Sünni Arapların çoğunlukta ya da güçlü olduğu yerler dikkate alındığında karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: Musul 31, Selahattin 12, Kerkük 12, Diyala 13, Anbar 14, Bağdat 68, Babil 16, Basra 24 milletvekili çıkartacaktır. Elbette Basra, Babil ve Bağdat gibi şehirlerde Şiilerin büyük bir gücü vardır. Ancak, Sünni Arapların ya da bir diğer algılama biçimiyle milliyetçi Arapların bu vilayetlerde milletvekili çıkarma şansı vardır. Vilayet Meclisi seçimlerindeki sonuçlara göre El İrakıye Listesini oluşturan partiler yaklaşık Basra ve Babil'de %10 ve Bağdat'ta ise % 20 civarında oy almışlardır. Bu nedenle, bu üç vilayetten toplamda 15-20 civarında milletvekili alabilecekleri söylenebilir. Diğer taraftan, Diyala ve Selahattin'den 10'ar Anbar'da 14, Kerkük'te 4, Musul'da ise 20 civarında milletvekili çıkarması beklenebilir. Böylece farklı parti ve listelerden toplamda 75-80 civarında Sünni Arap ya da milliyetçi Arap seçilmesi olasılığı bulunmaktadır.

Sünni Araplar, işgalden sonra dışlanmalarına rağmen bugün tekrar Irak'ta kilit bir siyasi rol üstlenme şansı bulmuştur. Eğer bir sürpriz olmazsa hangi kanattan olursa olsun Irak parlamentosunda Şii Araplardan sonra en önemli güç haline gelebileceklerdir. Bu da birlikte hareket etmeleri ve kritik konularda eşgüdümlü davranmaları halinde Sünni Arapların önümüzdeki dönemde Irak parlamentosunda önemli roller üstlenmeleri beklenebilir. Özellikle, Kerkük'ün statüsü, tartışmalı bölgeler, federalizm, petrol yasası ve Baasçıların sisteme yeniden entegrasyonu gibi konularda önemli direnç noktaları oluşturması beklenebilir. Ancak, Sünni Arapların çeşitli koalisyonlar içinde bulunması ve bu koalisyonların muhtemelen seçimden sonra dağılacak olması Sünni Arapların gücünü etkileyecektir. Bunun da ötesinde henüz bir birleşik liderlik oluşturamayan Sünni Araplar arasında liderlik mücadelesinin yeniden ortaya çıkması aşiret reisleriyle Baasçıları, milliyetçilerle İslamcılarını karşı karşıya da getirebilir. Bu noktada Sünni Arapların geleceğini belirleyecek konuların başında diğer aktörlerle mücadeleleri gelecektir. Örneğin, kuzeyde özellikle de Musul ve Kerkük civarında Kürtlerle Sünni Araplar arasında ya-

şanabilecek gerginliklerin bir birleştirici rolü olması beklenebilir. Ya da Şii Araplar tarafından sistematik olarak sistemin dışında tutulmaya yönelik bir politika geliştirilirse yine benzer bir durum yaşanabilir. Fakat, her halükarda Irak siyasetinin karmaşık yapısı dikkate alındığında Sünni Arapların önümüzdeki dönemde de ciddi bir bocalama içinde olacağını söylemek çok da yanlış olmayacaktır.

c. Kürtlerin Seçime İlişkin Beklentileri

ORSAM tarafından Irak genel seçimleri öncesi siyasi atmosfere ilişkin yürütülen saha çalışması kapsamında Erbil, Kerkük ve Süleymaniye'de görüşmeler yapılmıştır. Bu bölümde yer alan değerlendirmeler görüşmelerde elde edilen verilere dayanmaktadır. Bu görüşmeler ile Kürtlerin Erbil, Duhok Süleymaniye, Kerkük, Musul ve Diyala vilayetlerinde seçimin Kürt gruplar üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Saha araştırması sonucunda varılan sonuç; Kürt grupların önümüzdeki seçime ilişkin hazırlık ve beklentileri ile seçim sonrası olası tavırlarının iki temel düzlemde ele almamız gerektiğidir. Bu iki temel düzlemi şöyle sıralamamız doğru olacaktır. Seçim sonucunda Irak genel siyasetinde ortaya çıkacak olan denge ve Kürtlerin bu denge içindeki yeri; seçimin Kürtler arasındaki güç mücadelesine etkisi.

-Seçimin Irak'ta Yaratacağı Yeni Siyasi Denge ve Kürtlerin Bu Denge İçindeki Olası Yeri

2003 yılında Irak işgal edildiğinden bu yana Iraklı Kürt grupların ülkedeki genel siyasi dengeye çok önem verdiği ve bu dengenin oluşmasında çok önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Çünkü Bağdat'ta yer almak, Kürtlerin savaş sonrası elde ettiği kazanımların yasallaştırılmasının, kurumsallaştırılmasının, uygulanmasının ve meşrulaştırılmasının temel yoluydu. Iraklı Kürtler başta Irak Meclisi içindeki sayısal konumlarıyla ve bu sayılarını yekpare olarak kullanma becerileriyle hükümetin ve önemli yürütme kurumlarının oluşmasında çok önemli bir rol oynamıştı. Tabii, bunun en önemli nedenlerinden birisi seçimin gerçekleştiği 2005 yılının özel koşullarıydı. Sünnilerin dağılık olması, Kürtlerin seçmenlerini ve sandıklarını belli bir disiplin, program ve örgütlenme dahilinde kontrol etmeleri mecliste nüfuslarının ötesinde bir sayıya sahip olmalarına

Kapak Konusu

neden olmuştu. Ayrıca Şiilerin o dönemde Sün-nileri daha fazla dışlama isteği, ABD'nin baskısı, kararların alınmasında 2/3 çoğunluk aranması gibi hususlar Kürtlerin sadece meclisteki temsil oranının yüksek olmasını değil, aynı zamanda meclisin işleminde, kanunların çıkmasında ve cumhurbaşkanının (başkanlık konseyinin) veto yetkisi sayesinde hemen her siyasi kararın çıkarılmasında etkin rol oynamalarını sağlamıştı. KDP-KYB ittifakının (Kürdistan Listesi-KL) 53 sandalyesine ek olarak Kürdistan İslami Birliği'nin (KİB) 5 sandalyesiyle birlikte Kürt gruplar toplamda 58 sandalye ile Irak meclisinde %20'den biraz fazla bir orana sahip olmuştu. Kürt analizci ya da milletvekilleriyle yaptığımız görüşmelerde bu rakamın önümüzdeki seçim sonucunda toplamda 60-65 olabileceği belirtilmiştir.¹ Sonuç itibarıyla Kürt grupların toplamda çıkartacakları milletvekili sayısı bir önceki seçime göre bir artma gibi görünse de Irak meclisindeki sandalye sayısının artışıyla karşılaştırıldığında maksimum sayının dahi meclisteki temsil oranında küçük bir azalmaya yol açacağı görülmektedir. Buna ek olarak, önceki mecliste 53 milletvekili bulunan KDP-KYB ittifakının bu seçimde 39-49 arasında milletvekili çıkartabilecektir. Bu çerçevede bakıldığında iki partinin yeni mecliste ortalama 45 milletvekiline sahip olacağını ve bunun da bir önceki döneme göre çok büyük bir fark yaratmayacağı söylenebilir. Çünkü milletvekili çıkartması beklenen KL, Goran Listesi ve KİB gibi partilerin mecliste Kürtler için önemli konularda birbirlerinden önemli bir farkları yoktur. Farklı oldukları noktalarda ise sorun, birbirlerinden farklı görüşleri savunmaları değil tersine temel direnç noktalarında (peşmergenin statüsü, petrol yasası, 140.madde gibi) neden ilerleme kaydedilemediğidir. Kürt grupların kendi aralarındaki farklılıkların iç politikalarına ve kendi yönetimlerine yönelik olduğu söylenebilir. Ancak yine de seçim öncesi süreç ve seçime gidiş biçimleri çok önemli bir olgunun altının çizilmesini gerektirmektedir. Aralarındaki farklar iç politikadan kaynaklanmasına rağmen genel seçimde bir araya gelip ortak bir cephe ve liste kuramamışlardır. Yani, iç politikadaki ayrımları eskisi gibi içe dönük bir mücadele olmakla kalmamakta, yavaş yavaş ülke genelindeki siyasete doğru genişlemektedir.

- Kürtlerin Seçimden Beklentileri Nelerdir?

Iraklı Kürtlerin seçimden beklentilerini üç maddede ele almak mümkündür. Birincisi Kürt halkı seçimden çok fazla bir şey beklememektedir. Birçoğu için asıl seçim 25 Temmuz'da yapılmıştı. Bu seçimin kendilerini ilgilendirmedini düşünenlerin sayısı hiç de az değildir.² Ancak, farklı listelerin seçime girmesi ve aralarında kıyasıya bir rekabet olması bazı kişilerde Bağdat'taki mücadeleye için değil ama birbirleriyle mücadele için seçimi anlamlı kılmaktadır.

İkinci madde konunun partiler bağlamında ele alınmasıdır. Elbette partiler için Bağdat'ta güç sahibi olmak, Irak siyasetini etkilemek ve meclisteki güçleri sayesinde Bağdat ve kendi bölgelerindeki taraftarlarını artırmak (çeşitli atamalar ve güç odaklarının oluşturulması yoluyla) istemektedirler. Ancak, partiler bu seçimi sadece Bağdat'taki güç mücadelesinin değil, aynı zamanda içerideki güç mücadelesinin bir uzantısı olarak görmektedir.

Kürt grupların asıl beklentileri ise (özellikle KDP ve KYB'nin) Bağdat'taki güç dengesi içinde yer alarak önceki dönemde elde edilen kazanımları korumak (anayasadaki ayrıcalıklar ve federal bölge); geçen dönemden yarım kalan projelerini tamamlamak (tartışmalı bölgeler, Kerkük vs.); merkezde kendilerine karşı bir güç oluşmasını (petrol yasası, Kürtlere bütçeden ayrılan para, aleyhlerindeki yasaları) engellemektir. Bu nedenle Kürt gruplar mümkün olduğunda çok milletvekili elde ederek;

- Hükümetin oluşumunda kilit rol oynamak,
- Cumhurbaşkanlığı makamını yeniden elde etmek,
- Meclis çalışmalarına yön vermek,
- Kürtlerin Irak siyasetinin temel ittifak ve denge unsurlarından birisi olduğunu göstermek istemektedir.

Böylece dışlanmış ve çevrede kalmış bir güç olarak kendileri direnme noktalarına geçmek yerine merkezden karar verici olarak yer almak isteyeceklerdir.

Kapak Konusu

Irak'ta hiçbir siyasi parti muhalefette yer almak istememektedir. Çünkü Irak siyasi hayatında muhalefet güçlenme değil, iktidardan dışlanma yeridir. Kayırmacılık ve nepotizm çok ileri safhalarda olduğundan partiler bir anlamda kaynakların ve çıkarların dağıtıldığı merkezler haline gelmektedir.

Bu nedenle, Kürtlerin özellikle de hala en etkin ve büyük liste olan KL'nin yeni hükümet içinde yer almak istemesi kaçınılmazdır. Ama Goran ve İslamcı partiler muhalefette kalabilirler. İslamcılar muhalefette kalarak olumsuz gelişmelerden etkilenmeyerek ama oylamalarda desteklerini satarak KL'nin hükümette olmasından yarar sağlayabilir. Goran ise muhalefette kalarak KL'nin merkezi hükümet ile çatışmasını ve istediklerini elde edememesini kuzeydeki iç politikada kullanmak isteyecektir. Yani, Kürtler arasında grupların meclisteki beklentileri ve tavırları farklı olacaktır. Kürtlerin merkezdeki pozisyonlarını ve stratejik çıkarlarını belirleyecek en önemli meselelerden birisi cumhurbaşkanlığı olacaktır. Bu makam sembolik gibi görünebilir. Ama geçen yılların da gösterdiği gibi Kürtlerin zorda kaldığı durumlarda güvenebilecekleri en önemli kurum cumhurbaşkanlığıdır. İlk dönemde siyasetin etnik ve mezhepsel bir denge üzerine ve uzlaşma esasında örgütlenmesinin en açık örnek ve sonuçlarından birisi başkanlık konseyinin kurulması ve bu kurumun veto yetkisiydi. Sadece cumhurbaşkanlığı değil, başbakanlık da 3'lü yapıya sahipti. Ama veto yetkisi sadece cumhurbaşkanı ve yardımcılarında olduğu için bu kurum hayati bir öneme sahipti. Kürtler çok sık olmasa da cumhurbaşkanının veto yetkisini kritik dönemlerde kullandı ya da kullanmakla tehdit ederek yasaların çıkmasını engelledi. Fakat şimdi başkanlık konseyi kalkmaktadır. Bu nedenle cumhurbaşkanlığı tek veto yetkisi olan makama dönüşmektedir. Bu noktadan sonra Kürtler için cumhurbaşkanlığı çok daha önemli hale gelecektir. Çünkü hükümetin küçük ortağı konumunda olan Kürtlerin hükümetin kendi aleyhinde alacağı kararları yasalasmadan engellemekteki tek kartını yitirmiş olacaktır. Böylece geçmişte olduğundan çok daha fazla merkezi hükümet ile karşı karşıya gelebileceklerdir. Bu durum belki

de uzun vadede Kürtlerin hükümet içinde kalıp kalmayacağını bile belirleyebilir. Şimdiye kadar merkezi hükümet ile kuzeydeki bölgesel hükümet arasındaki sorunların çok fazla büyümeden engellenmesinin en önemli nedenlerinden birisi cumhurbaşkanlığı makamının Kürtlerin elinde olmasıydı. Şimdi Kürtler tekrar bu makamı elde etmeye çalışacaklardır. Çünkü elde ederlerse eski sistemi sürdürme olanağı bulacaklardır. Aksi takdirde, Kürtlerin altın çağının sona erdiği, Şiilerin iktidarı kontrol ettiği, Sünnileri dengelemek için Kürtlere ihtiyacının azaldığı bir ortamda petrol yasası, 140.madde, peşmergelerin statüsü başta olmak üzere hükümetin Kürtlerin aleyhine alacağı kararları etkileme şansları olmayacak ya da çok azalacaktır. Bu nedenle, yeni mecliste Kürtlerin en önemli gündemi cumhurbaşkanlığı olacaktır.³

Kürtler için üçüncü önemli konu nasıl bir hükümet kurulacağı ve başbakanın kim olacağıdır. Mevcut durum önümüzdeki dönemde de hükümeti büyük bir olasılıkla Şiilerin kurmasını garanti hale getirmektedir. Pek çok Kürt analizin beklentisi Kanun Devleti'nin seçimden birinci parti çıkacağı ve Maliki'nin başbakan olacağı yönündedir.⁴ Kürtler Maliki'yle sorun yaşamalarına rağmen yine de Maliki'nin başbakanlığına hazır görünmektedir. Ancak Kürtler açısından tercih edilen başbakan Adil Abdülmehdi'dir.⁵

- *Seçimin Kuzey Irak'taki İç Siyasete ve Kürtler Arasındaki İlişkilere Yansımaları*

Kürt gruplar ülkenin genelindeki etkisi bir yana bırakılırsa bu seçimi Temmuz 2009'da yapılan seçimin bir tür rövanşına ya da kendi iç mücadelelerinde yeni bir raunt olarak görmektedir. Kürtlerin seçime dört ayrı listeye girmesi 2-3 milletvekili kaybına neden olabilir. Ama asıl önemli boyut Kürtlerin iç çelişkilerini artık görmezden

Kapak Konusu

Goran (Değişim) hareketinin Kuzey Irak siyasetinde güçlü bir aktör olarak ortaya çıkışının yarattığı bölünme, Kürtlerin çıkaracağı milletvekili sayısında az da olsa bir kayba neden olabilir.

gelmemeleri ve seçim sonucunda bu ayrılıkların ve çelişkilerin daha da derinleşeceği.

Kürt gruplar arasındaki mücadelenin merkezinde şu anda KYB bulunmaktadır. Bir yandan Goran'ın meydan okumasıyla zayıflayan, diğer yandan da KDP'yle gizli bir mücadele yürüten KYB'nin seçim performansı bu üçlü arasındaki güç dengesinin en önemli faktörü olacaktır. 2006 yılından itibaren içine düştüğü örgütsel sorunlarla zayıflamaya başlayan KYB'nin parçalanmasıyla ortaya çıkan Goran Hareketi 25 Temmuz seçiminde %25 oy alarak pek çok kişiyi şaşırtmıştı. Her ne kadar Goran seçim kampanyalarında

bir bütün olarak KL'ye eleştiri yöneltmesine rağmen Goran'ın ilk yükselişinin ilk ve doğrudan etkisinin KYB üzerinde olacağı açıktır. Bunun en önemli kanıtı, Goran'ın asıl yükselişinin ve desteğinin Süleymaniye'de olmasıydı. İlk etapta Goran'ın seçim sonrasında kısa sürede çözüleceği düşünülmüştü. Fakat tersine, Goran'ın yolsuzluklar, yönetim zafiyeti ve özgürlükler konusundaki vurgularının onun güçlenmesine neden olduğu söylenebilir.

Uzun yıllardır KDP ile KYB arasındaki güç dengesine dayanan Kuzey Irak'taki iç siyasi yapı, 25 Temmuz 2009 seçimlerinden sonra en az üçlü bir

Kapak Konusu

yapıya dönüşmüştür. Geçmişte de bu iki partinin dışında üçüncü bir güç bulunduğu ve bu gücün de İslamcı partiler olduğu bilinmekteydi. Ancak bu partilerin asla iki büyük partiye alternatif oluşturma gibi bir şansları yoktu. Oysa Goran'ın KYB'den ayrılarak ortaya çıkması doğal olarak partilerden birisini zayıflattı. Bu durum bölgesel meclis seçimi kapalı liste halinde yapıldığı için çok açık bir görünüm sergilememiş olabilir. İlk etapta bakıldığında kuzeydeki siyasi bloklaşmalar arasında KDP-KYB ittifakı, Goran ve İslamcı hareketlerden oluşan yine üçlü bir siyasi yapı göze çarpmaktadır. Ancak, KDP ve KYB'nin en nihayetinde ayrı güçler olduğu dikkate alındığında yapının dörtlü olmaya doğru gittiği söylenebilir. Bu noktada KYB'nin zayıflaması iki açıdan yeni sonuçlar üretebilir. Birincisi, KYB'nin zayıflamasıyla birlikte KYB - KDP ilişkileri yeni bir hal almaya başlayacaktır. İlk etapta KDP'nin bu zayıflamayı tam olarak KYB'nin aleyhine ve sert bir şekilde kullanacağını düşünmek pek doğru olmaz. Çünkü bu durumda KYB'nin kendilerinden uzaklaşıp Goran'la bir araya gelmesi ve bu doğrultuda Kuzey Irak'taki bölgesel parlamento içinde daha güçlü bir hale gelmesi olasılığı bulunmaktadır. KYB ile KDP arasında bir kopuş yaşanması halinde meclisteki dengenin kısa süre içinde KYB-Goran işbirliği lehine dönüşmesi mümkün olabilir. Bu durum KDP'nin işine gelmeyecektir. Bu nedenle, özellikle milletvekili sayısı olarak 10'un üzerinde bir fark olması halinde KDP'nin KYB üzerindeki baskısının artabileceği, Irak hükümetinde daha önemli bakanlıkları KDP'lilerin alacağı ve KYB'nin zayıf olduğu bu ilişkinin büyük ortağının KDP olacağı propagandası yaygınlaşabilir. Ancak, KDP'nin stratejik anlaşmayı bir dahaki bölgesel parlamento ve başkanlık seçimine kadar bozacağını düşünmek doğru olmayacaktır.

KYB'nin zayıflamasının ikinci boyutu ise KYB ile Goran arasındaki ilişkiler ve Goran'ın iki partinin ittifakına daha güçlü bir biçimde muhalefet edebileceğidir. Goran, henüz örgütlenmesini tam olarak tamamlamamış, kurumsal yapısı zayıf ve örgütü güçlenmemiş bir siyasi harekettir. Bu durum ona daha esnek davranma şansı vermektedir. Yeni olduğu için de örgütsel yapısı konusundaki beklentiler çok fazla değildir. Ancak

içinde hem eski ve tecrübeli, Kürtler arasında saygı duyulan, kuzeydeki siyasi yapı kadar dışarıda olup bitenleri değerlendirebilecek tecrübeli bir ekibe hem de genç, dinamik, iyi eğitilmiş çoğu gazeteci ve yüksek öğrenim görmüş heyecanlı bir gruba sahiptir. Ayrıca, yıllardır kuzeyde yapılan hatalar, yolsuzluklar, adam kayırmalar, insanların beklentilerinin karşılanmaması gibi birçok faktör Goran'ın daha da güçlenmesine neden olmaktadır. Ancak, henüz ne kuzeydeki bölgesel yönetim ne de Irak genelinde siyaset yapabilecek bir kapasiteye ulaşmadıkları meydan okuyuşlarının ancak belirli bölgelerle sınırlı kaldığı söylenebilir. Bu nedenle seçim, Goran ile KYB arasında önemli bir çekişmeye sahne olacaktır. Süleymaniye'den sonra Kerkük'te de Gorancılardan güçlü olduğu ifade edilmektedir.⁶ Bu nedenle Kerkük'e KYB'nin de ciddi olarak asıldığı görülmektedir. Goran'ın KYB'den daha fazla milletvekili çıkarması halinde Kürtler arasında ikinci partiye yükselmesi bölgede politik ve psikolojik açıdan KYB'lileri biraz daha yıldırabilir, içeride yeni ayrılıklar ve mücadeleler başlatabileceği gibi halkın yüzünü daha çok Goran'a dönmesine neden olabilir. Bu durumda, KDP'nin ilk etapta çok büyük bir tehdit algılamayacağı söylenebilir. Ancak, KYB'nin çok büyük ölçüde zayıflayıp bir süre sonra silinme noktasına gelmesi veya Goran ile KYB arasında bir çeşit birleşme olması halinde yeniden ikili bir yapıya dönülmesi KDP açısından yeni bir tehlike yaratacaktır. Bundan sonraki yıllar ve seçimlerde gerek KYB-Goran'ın etkin olduğu bölgelerde nüfusun daha çok olması gerekse milletvekili sayısının fazla olması yeni güç dengesinde ibreyi KYB-Goran'dan yana döndürebilir. Bu nedenle, KDP için en iyi senaryo zayıflamış ama KDP'den tamamen uzaklaşmamış bir KYB ile kendisine hedef olarak KYB'yi ve onun tabanını seçmiş ve yükselişini buna bağlayan bir Goran'ın bir arada yaşamasıdır. Elbette, Celal Talabani hayatta ve siyasette olduğu sürece KYB'nin sahneden çekilmesini beklemek doğru olmaz, ancak mevcut durumun Talabani sonrasına kadar devam etmesi halinde Goran'ın yeni bir alternatif olabileceği ve KYB'nin yerini alabileceği söylenebilir. Bütün bu olasılıklar önümüzdeki seçimde Kürt grupların alacağı oylar ve çıkartacakları sandalye sayısı ile yakından ilişkilidir.

Kapak Konusu

d. Türkmenlerin Seçime İlişkin Beklentileri

Bu bölüm; 7 Mart 2010 tarihinde gerçekleşecek Irak parlamento seçimine ilişkin Irak Türkmenlerin beklentilerini ve nasıl bir sonuç alacaklarını saptamak amacıyla ORSAM uzmanlarının 3 Şubat - 16 Şubat 2010 tarihleri arasında gerçekleşen saha çalışmasında elde ettikleri verilere dayanmaktadır. Çalışma kapsamında Irak Türkmenlerinin yaşadığı bölgeler ziyaret edilmiş, çeşitli Türkmen kuruluşlar ve halk ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma Erbil, Musul (Telafer, İyaziye, Muhallebiye, Karakoyun, Şirinhan, Şih İbrahim) ve Kerkük'ü kapsamaktadır.

Irak'ın kurulduğu tarihten itibaren siyasetin çeşitli alanlarında yer almış Irak Türkmenlerinin 2003'ten bu yana çeşitli siyasi partiler içinde yer aldıkları görülmektedir. Birkaç kez tek bir çatı altında birleşmeye çalışmış olan Türkmen örgütleri siyasi, örgütsel veya ideolojik nedenlerle bir araya gelememiştir. Bunun sonucunda 2010'da yapılacak seçimlere her Türkmen örgütünün kendi kararı çerçevesinde belirlediği bir listeden katılması kararlaştırılmıştır. Mart ayında yapılacak seçimlere El İrakie listesinden Irak Türkmen Cephesi (ITC), Kanun Devleti Koalisyonu listesinden Irak Türkmenleri İslami Birliği ve Türkmen Karar Partisi, Irak Ulusal Uzlaşısı listesinden Türkmen Adalet Partisi, Kürdistan İttifakı'ndan Türkmen Erbil Listesi, Irak Ulusal İttifakı Listesi'nden ise Türkmen Vefa Hareketi ve Türkmeneli Partisi gibi siyasi oluşumlar seçime girmektedir. Ayrıca, çeşitli partilerden de bazı Iraklı Türkmenler aday olmuştur. Türkmenlerin seçime bu kadar geniş bir siyasi yelpazede katılmasının en önemli amaçlarından birisi de hangi siyasi görüş veya kimliğe sahip olursa olsun Irak parlamentosundaki Türkmen sayısını artırmak ve bir meclis grubu oluşturmaktır.

- Türkmenlerin Seçime Girecekleri Vilayetler ve Beklentiler

Türkmenler açısından seçimlerde en fazla önem taşıyan vilayet Kerkük'tür. İki Irak Türkmen Cephesi adayı (Erşat Salih ve Jale Yunus Neftçi)'nin yanı sıra çoğunluğu Şii İttifakından olmak üzere 35 civarında Türkmen milletvekili adayı Kerkük'ün Irak Parlamentosuna göndereceği 12 sandalye (1 sandalye Hıristiyanlara kota olarak

ayrılmıştır) için yarışacaktır. Kerkük'te yapılan gözlemler sonucunda Türkmenlerin 2 milletvekili çıkarma şansının yüksek olduğu görülmüştür. Kerkük, hem uzun Türkmencilik mücadelesi geçmişi hem de Kürtlerin baskısı ve şehirdeki faaliyetleri nedeniyle Türkmenlerin tek çatı altında birleşebildiği bir şehirdir. Bu yapısı itibarıyla Türkmen oylarının El İrakie Listesi'nden seçime katılan ITC etrafında birleşerek iki Türkmen adayını seçtirme şansı yüksek gözükmektedir. Kerkük'te yaklaşık 150.000 civarında bir Türkmen oyu bulunmaktadır ve bu potansiyel doğru dağılması durumunda en az bir adayın daha seçilebilmesine imkan tanıyabilir. Ancak adayların fazlalığı dezavantaj yaratmaktadır. Kazanma şansı yüksek ITC adaylarının yanı sıra, Şii İttifakı'nın Kerkük'te barajı geçmesi durumunda seçim sistemi gereği Şii İttifakı'ndan aday olan bir Türkmen adayın da seçilme şansı bulunmaktadır. Bu ittifaka mensup adayların seçim stratejisi vilayet barajını aşmak üzerine kurulmuştur. Eğer Şii İttifakı vilayet barajını aşabilirse böylece listede en çok oy alan kişi diğer listelerden seçilenlerden daha düşük bir oyla seçilebilecektir. Şii İttifakı'ndan seçime giren adayların şansını azaltan bir faktör, İttifakın Kürtlerle yakın ilişkisi ve Ammar El Hekim'in birkaç ay önce Kerkük'ün Kuzey bölgesine bağlanması gerektiğine ilişkin açıklamaların Türkmenler arasında tepki çekmesidir. Buna rağmen Şii İttifakı'nın Kerkük için gösterdiği 24 adayın da Şii-Sünni dengesini koruyan bir dağılım göstermesi dikkate değer bir unsurdur. Şii İttifakı böylece Kerkük'te Türkmenlere verdiği önemi ortaya koymaya çalışmaktadır.

Kerkük'te önemli bir sorun güvenlik nedeniyle Türkmenlerin seçime katılımının düşük olması olasılığıdır. Örneğin, Kürtlerin çoğunlukta olduğu Faylak gibi bölgelerde oy vereceği belirlenen Türkmenler baskı ve can güvenliği nedeniyle sandığa gitmeyebilir. Kerkük'te seçimlere ilişkin en önemli sorunlardan biri de olası sandık hileleridir. Bu sorun sadece Kürtlerin değil aynı zamanda Arapların da kontrol ettiği sandıklar için geçerlidir. Goran Listesi'nin Kürdistan İttifakı karşısında güçlü bir rakip olarak yükselişi, Kürtlerin hakimiyetindeki sandıklarda kendiliğinden bir iç denetim mekanizmasının oluşmasını sağlayabilir. Propaganda döneminin başlamasıyla beraber Gorancılarla Kürdistan İttifakı'nı

Kapak Konusu

Kerkük, hem uzun Türkmencilik mücadelesi geçmişi hem de Kürtlerin baskısı ve şehirdeki faaliyetleri nedeniyle Türkmenlerin tek çatı altında birleşebildiği bir şehirdir. Bu yapısı itibariyle Türkmen oylarının El Irakiye Listesi'nden seçime katılan ITC etrafında birleşerek iki Türkmen adayını seçtirme şansı yüksek gözükmektedir.

destekleyenler arasında nerdeyse her gün baş gösteren gerginlikler bir yandan seçim öncesi kentteki atmosferi germekte diğer yandan seçim sırasında gerçekleşebilecek hilelerin azalacağını düşündürmektedir.

Kerkük'te seçmenlerin tercihlerini belirleyecek konuların başında ulusal meseleler ile birlikte günlük yaşama ilişkin ihtiyaçların karşılanması gelmektedir. Kerkük'ün statüsü, Türkmen haklarının korunması ve şehir idaresinde daha adil bir dağılımın sağlanması gibi konuların yanı sıra toprakları ve mülkleri ellerinden alınmış kişilerin sorunlarının çözülmesi de Türkmen seçmenlerin tercihlerinde belirleyici olmaktadır. Saddam rejimi boyunca Kerkük'teki yerel halkın arazileri ellerinden alınarak devletleştirilmiş ve başkalarına verilmiştir. Normalleştirme süreci çerçevesinde bu yerlerin eski sahiplerine iade edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu sebeple kurulan komisyona yapılan başvurular 40 binin üzerine çıkmıştır ve bunların yüzde 90'dan fazlasını Türkmenler oluşturmaktadır.⁷ Bunun yanı sıra işsizlik, şehrin altyapı sorunlarına ve belediye hizmetlerine çözüm bulunması gibi unsurlar da etkili olacaktır.

Türkmenlerin milletvekili çıkarma potansiyeline sahip olduğu vilayetlerden bir diğeri de Musul'dur. Musul merkez ve çevresinde yer alan yerleşim birimlerinde yaklaşık 400.0000 Türkmen yaşamaktadır. Musul Türkmenlerinin en büyük oy deposu Telafer'in yanı sıra; Musul'un merkezi, Karakoyun, Reşidiye, Şirinhan, Muhalbebiye, İyaziye gibi kayda değer Türkmen nüfusun yaşadığı yerleşim birimleri bulunmaktadır. Esasen Musul, potansiyeli itibariyle en fazla Türkmen milletvekili (4 sandalye) çıkarma şansına sahip vilayet olmakla birlikte daha önceki seçimlerde bu imkanın kullanılmadığı bilin-

mektedir. Buna neden olan faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Katılımın düşük olması (özellikle kadınlar),
- İslamcı partilere yönelme,
- Mezhepçiliğin siyasal tercihlerde önemli bir etken olması,
- Türkmenlik bilincinin gelişme aşamasında olmakla birlikte halen birleştirici bir unsur olmayı başaramaması,
- Musul'daki güvenlik ortamı nedeniyle siyaset yapmanın ve seçime girmenin zorluğu,
- Ortak bir seçim çalışması yapılmaması

Bu faktörlerde nispi iyileşme sağlanmış olmakla birlikte sorunların büyük ölçüde devam ettiği ve buna bağlı olarak en fazla 3 Türkmen milletvekili çıkacağı söylenebilir. Bu adaylardan ikisinin ITC'den birinin de Şii İttifakı'ndan katılan adaylar arasından olması beklenmelidir. Musul'da Türkmen adayların şansını azaltan diğer bir unsur Türkmenler açısından oy deposu konumundaki Telafer'den çıkan aday sayısının son derece fazla olmasıdır. Bu adayların neredeyse hiçbirinin tek başına seçimi kazanma şansı bulunmazken oyların bölünmesine neden olmaktadır.

Geçen seçimlere göre bir olumlu gelişme siyasal bilincin gelişmesidir. Daha önceki seçimleri boykot eden ya da ilgi göstermeyen seçmenin, oy kullanılmamasının sonucu olarak siyasal alandan dışlanmanın neticesinde seçime katılım isteğinin arttığı görülmüştür. Önceki seçimlerde düşük seviyede kalan kadınların katılım oranının bu seçimde artması beklenebilir. Bunun yanı sıra seçim merkezlerinin ve sandıkların uzaklığının yarattığı sorunların çözülmesi yönünde partilerin daha bilinçli şekilde çalıştıkları görülmüştür. Bu sorun tamamen ortadan kalkmamakla birlik-

Kapak Konusu

te seçmen listelerinde gerekli düzeltmeler yapılmaktadır. Son olarak, Irak Diyalog Cephesi'nin seçime katılmaması aynı listede seçime giren Türkmen milletvekillerine sıralamada yer açılması nedeniyle Türkmenleri olumlu etkileyebilir. Böylece daha düşük bir oyla bir milletvekili daha seçilme şansı yakalayabilir.

Erbil Türkmenlerinin seçimlere ilişkin çok fazla bir beklentisinin olduğunu söylemek mümkün değildir. Bunun temel nedeni seçimlerin herhangi bir sonuç üreteceğine olan inancın son derece zayıf olmasıdır. Erbil, Duhok ile beraber en fazla seçim hilesinin yapılmasının beklendiği vilayetlerden biridir.⁸ Dolayısıyla Erbil'de seçimler, Türkmen adayların kazanmasından ziyade bir Türkmen varlığının ispat edilmesi ve gelecek dönemde Kuzey Irak siyasetinde Türkmenlerin bir aktör olarak varlığının ortaya konması açısından önem taşımaktadır. Bir önceki seçimlerde Erbil'de Türkmen adaylar toplamda 3000 civarında oy toplamıştır. Bugün Erbil'de 500.000-600.000 arası Türkmen yaşadığı ancak baskı sonucunda insanların çoğunun kimliğini değiştirdiği ifade edilmektedir.⁹ Bu rakam düşünüldüğünde geçen seçimlerde alınan 3000 oy son derece az bir sayıdır. Alınan sonuç Erbil'de çok az sayıda Türkmen yaşadığını ileri sürenler için bir argüman olarak kullanılmaktadır.¹⁰ Bir milletvekili seçilmesine yetmese dahi 20.000'in üzerinde alınacak Türkmen oyu bu argümanları çürütmek ve Türkmenlerin milli ve siyasi varlıklarını göstermek açısından önem taşıyacaktır. Ancak bu sayı da seçilebilmek için yeterli olmayacaktır. Katılımın son seçimlerdeki gibi %65'ler seviyesinde olacağı düşünülürse Erbil'de milletvekilliğini kazanabilmek için 40.000-45.000 arasında bir oy alınması gerekmektedir. Seçimin Türkmenler açısından bir diğer önemi de propaganda döneminde Türkmen adayların Arapça, Kürtçe ve aynı zamanda Türkçe broşürler ve pankartlar hazırlayarak bunları şehrin çeşitli yerlerinde dağıtmaları ve asmaları olmuştur. Böylece Türkçe üzerindeki ambargonun kırılması sağlanacaktır. Bundaki en önemli etken Türkiye'nin son dönemde Kuzey Irak'a yönelik açılım çabaları olmuştur. Türkiye'nin politikasındaki değişimin Erbil Türkmenleri üzerindeki en önemli sonucu

Kürt yönetimi baskısının azalması olmuştur. Bu süreç seçimlerde Türkmenlerin kendi adaylarına daha rahat bir şekilde oy vermeye yönlendirebilir ve geçen seçimlere göre daha fazla Türkmen oyunun alınmasına neden olabilir.

Erbil'de 3'ü Irak Türkmen Cephesi, 3'ü Şii İttifakı ve biri de Kürdistan İttifakı'ndan olmak üzere 7 Türkmen aday seçimlere katılmaktadır. Oy potansiyelinin düşüklüğü ve seçim hileleri gibi nedenlerin yanı sıra Erbil'den fazla sayıda Türkmen adayın seçime katılıyor oluşu seçilme şansını daha da düşürmektedir. Kürdistan İttifakı'ndan aday olan Taife Kassap'ın, seçim sistemi gereği bayan adayların erkek adaylara göre çok daha az oy ile seçilme şansının bulunması ve Kürdistan İttifakı içinden katıldığı için sandık hilelerine maruz kalmayacak olması nedeni ile şansının diğer adaylara göre yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca İhsan Doğramacı Erbil Vakfı'nın ve Erbil'in önde gelen ailelerinden Çelebilerin desteklediği aday olması itibarıyla de şansı yüksektir. Zira İhsan Doğramacı Erbil Vakfı şehirde tüm Erbilliler'e ancak özellikle de Türkmenlere yönelik son derece önemli projelere imza atmaktadır.¹¹

Bu bölgeler dışında Bağdat, Selahattin, Diyal, Vasıt, Süleymaniye'den de Türkmen adaylar seçime katılmaktadır. Bağdat'tan ikisi ITC, biri Şii İttifakı, ikisi Kanun Devleti Koalisyonu, bir Tavafuk Listesi ve bir de Irak'ın Birliği Koalisyonu'ndan olmak üzere 7 Türkmen aday seçimlere katılmaktadır. Irak'ın en kalabalık vilayeti olan ve parlamentoya 68 kişi gönderecek olan Bağdat'ta çeşitli Arap partilerinin güçlü olduğu bilinmektedir. Bağdat, uzun yıllardır bürokrat olan veya ticaretle uğraşan binlerce Türkmen'e ev sahipliği yapmaktadır. Ancak, bunların büyük bir kısmı zaman içinde farklı siyasal ve kültürel eğilimlere sahip olmuştur. Şu anda Bağdat'ta 20.000 civarında Türkmenin kimliğine sahip çıkarak yaşadığı bilinmektedir. Irak'ta siyasi eğilimler genelde etnik, ulusal veya mezhepsel kimliklerle yakından ilişkili olduğu için bu kişilerin Türkmen adaylarına destek vermesi beklenebilir. Bu durumda, Bağdat'ta Türkmenlerin seçilme şansı düşük görünmektedir. Bununla birlikte, ITC'den aday olan Aydın Aksu ve Nermin Müftü'nin Bağdat'ta Araplarla iyi ilişkilere sahip olması ve Iraklılık kimliklerine yaptıkları vurgu

Kapak Konusu

ile tanınmaları, Kanun Devleti Koalisyonu'ndan aday olan Irak Türkmenleri İslami Birliği adlı partinin başkanı Abbas Beyatı'nın de Başbakan Nuri El Maliki ile yakın ilişkisi bu adayları şanslı kılabilir.

Selahattin vilayetinden biri ITC, ikisi Şii İttifakı ve ikisi Kanun Devleti Koalisyonu'ndan olmak üzere beş Türkmen aday yarışacaktır. Nüfusun büyük çoğunluğunu Arapların oluşturduğu ve eski Baasçılar ile Arap aşiretlerinin kalesi olarak bilinen Selahattin vilayetinde en ilginç seçimlerden birisi Tuzhurmatu'da yaşanacaktır. Selahattin vilayetinin ikinci büyük ilçesi olan Tuzhumatu Türkmen, Arap ve Kürtlerin bir arada yaşadığı bir yerdir. Selahattin ilçesindeki Türkmen ve Kürt adaylar bu ilçeden kendilerine destek aramaktadır. Tuzhurmatu, Türkmenlerin Irak siyasetinde en başarılı olduğu bölgelerin birisidir. 2009 yılında yapılan vilayet meclisi seçiminde ITC'nin 2 sandalye çıkarttığı bu ilçe, geçmişten beri Türkmen siyasetçilerin önemli merkezlerinden birisi olmuştur. Örneğin, geçen dönem Irak hükümetindeki tek Türkmen bakan olan Casim Muhammed'in yanı sıra Fevzi Ekrem, Abbas Beyatlı, Muhammed Mehdi Beyatlı gibi çok sayıda milletvekiline de sahiptir. Türkmenlerin farklı listelerden birbirleriyle de yarıştığı Selahattin'de El İrakkiye listesinden ITC'nin aday olan Ali Haşim Muhtaroglu'nun önemli bir şansı bulunmaktadır. Ancak, Selahattin'de yaşanan mücadele ve Irak Ulusal Diyalog Cephesi'nin seçimden çekilmiş olması Selahattin'deki yarışı daha da ilginçleştirmektedir.

Türkmenlerin seçime girdiği diğer bir bölge olan Diyala vilayeti güvenlik koşulları nedeniyle çok da rahat seçim çalışması yürütülebilecek bir vilayet değildir. Irak'ın işgalinden sonra en kanlı olayların yaşandığı ve gözlerden uzak bir yer olan Diyala geçmişte Türkmenlerin kalabalık olarak yaşadığı bir yer iken, asimilasyon ve göç nedeniyle bugün Türkmen nüfusunda önemli bir azalma meydana gelmiştir. Bununla birlikte, Karatepe, Kızlarbat, Adanaköy, Mendeli, Kazaniye, Hanekin ve Celevle gibi ilçe ve nahiyelerde Türkmen nüfus bulunmaktadır. Ancak, hem Araplaştırma politikasının de hem de mezhepçi-

liğin etkisiyle Türkmenlerin milletvekili çıkarma şansı azalmaktadır. Diyala'da ikisi ITC, biri İrakkiye Listesi ve bir de Tavafuk Listesinden olmak üzere 4 Türkmen milletvekili aday seçime katılmaktadır. Burada Türkmen adayların kazanma şansı az olsa da yürütülen çalışmalar Araplaşma sürecinin yavaşlatılması, Türkmen bilincinin oluşturulması ve gelecek dönemler için sağlam bir altyapı oluşturulabilmesi açısından önem taşımaktadır.¹²

Süleymaniye'de Türkmen varlığı son derece sınırlıdır. Tamamı ITC'den olmak üzere 3 Türkmen aday seçime katılmaktadır. Ancak burada milletvekilliği kazanmaktan ziyade Süleymaniye'de bir varlık gösterme düşüncesinin ön planda olduğu söylenebilir. Vasit'tan bir ITC aday seçime katılmaktadır. Vasit'te aday çıkarılması özellikle, Kut ve Aziziye çevresinde yaşayan 2-3 bin arasındaki Türkmen varlığının kanıtlanmasına ilişkin bir durum olarak değerlendirilebilir. ITC'nin bu durumda tek başına Vasit'ten milletvekili çıkarması zor gözükmemektedir.

Irak'taki temel aktörlerin ve ittifakların seçime ilişkin beklentilerinin ele alındığı yukarıdaki tablo siyasi partilerin beklentilerini seçime değil asıl olarak seçim sonrasında odaklamasına neden olmaktadır. Seçim ittifakları oluşturulurken yaşanan anlaşmazlıkların büyük bir kısmı liderin kim olacağı, hangi grubun ne kadar milletvekili alacağı gibi tartışmalardan kaynaklanmaktaydı. Irak'ta hiçbir siyasi parti muhalefette yer almak istememektedir. Çünkü, Irak siyasi hayatında muhalefet güçlenme değil, iktidardan dışlanma yeridir. Kayırmacılık ve nepotizm çok ileri safhalarda olduğundan partiler bir anlamda kaynakların ve çıkarların dağıtıldığı merkezler haline gelmektedir. Bu durum partilerin ideolojik duruşlarını zayıflatmaktadır. Kuruluşu ve örgütlenmesi bağlamında ideolojik partiler olan siyasi oluşumlar bile çıkarların dağıtıldığı merkezlere dönüşmeye başlamışlardır. Irak halkında güçlü olana kayma eğilimi son derece kuvvetli olduğu için Sadr Hareketi, İslami Dava Partisi, Baasçı oluşumlar ve hatta İYK gibi partiler bile ideolojik birer parti olmaktan kaynak dağıtan partilere dönüşmeye başlamışlardır. Bu durum sadece

Kapak Konusu

taban da değil parti yönetimlerinde de benzerdir. Koalisyonların oluşumunda milletvekilliği, bakanlık, müsteşarlık, genel müdürlük gibi makamların dağılımı birçok kişi ya da grubun bir ittifak içinde yer almasının ya da ondan çıkmasının en önemli nedeni olmuştur.

Sonuç

Seçimden herhangi bir partinin büyük bir zaferle ya da açık ara önde çıkması beklenmemelidir. Nüfus potansiyeli, seçmen disiplini, örgütlülük ve oy verme alışkanlıkları dikkate alındığında seçimin galibinin Şii Araplar olacağı açıktır. İki büyük Şii koalisyonunu, El İrakıye Listesi ve Kürdistan İttifakı izleyebilir. Ancak, seçimden sonra seçim öncesi oluşturulmuş ittifakların önemli bir kısmı dağılılabılır ve bazı partilerin hükümet kurabilecek tarafa yanaşacağı söylenebilir. Başbakan'ın Nuri Maliki, İbrahim Caferi ya da Eyad Allavi olmasına göre yeni koalisyonlar ortaya çıkabilir. Seçim Irak'ta hiçbir sorunu çözmeyecektir. Seçim sonrası hükümetin koalisyon hükümeti olması ve muhtemelen ABD'nin de etkisiyle hiçbir ana grubu dışlamama çabası önemli konularda adım atılamamasına neden olacaktır. Bu nedenle, Kerkük'ün statüsü, petrol yasası ve federalizm gibi konularda kısa vadede çözüm

yaşanması beklenmemelidir. Hükümetin çoklu bir koalisyon olacağı ancak hükümet kurulması sürecinin çetin pazarlıklarla geçeceği, seçim öncesinde ayrılmış olan Şii partilerin büyük bir kısmının aralarındaki tüm husumete rağmen seçimden sonra çıkar birliği yapmak için aynı hükümette yer alacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Iraklı Kürtlerin yeni kurulacak hükümetin içinde olmak isteyeceği ve yeni hükümet içinde yer almalarının Irak'ın geleceği açısından son derece önemli olduğu görülmektedir. Ülkedeki verili siyasi ve askeri şartlar ile Ortadoğu'daki bölgesel denklem dikkate alındığında Kürtleri dışlayan ve aşırı merkezîyetçi ya da çatışmacı eğilimleri olan bir hükümet, merkez ile kuzeydeki federasyon arasındaki gerginliği artıracak ve sorunları daha ileri taşıyacaktı.

ORSAM olarak yakından takip ettiğimiz Irak seçimlerine ilişkin çalışmalarımız seçim ertesinde sonuçlara ilişkin olarak sürdürülecektir. Bu çerçevede, yerinde takip etme imkanı bulacağımız 7 Mart seçiminin ilk sonuçlarının ortaya çıkmasıyla beraber yeni siyasi dağılımın Irak'ta temel sorunlara çözüm üretip üretmeyeceği, ülkenin geleceğini ve en önemlisi Türkiye'yi nasıl etkileyeceğini içeren seçim sonuçları analizimiz bir sonraki sayıda yayımlanacaktır. **■**

- 1 KYB Kerkük Milletvekili Halit Şıvayni, (12 Şubat 2010), Kurdistan Institute for Political Issues isimli kamuoyu araştırma merkezinin Başkanı Hemn Merany (4 Şubat 2010), Rojname Gazetesi Editörü Azad Çalاک (16 Şubat 2010) gibi isimlerle yapılan mülakatlar.
- 2 Erbil ve Süleymaniye'de halk ve kanaat önderleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen izlenim, 3 Şubat – 16 Şubat 2010.
- 3 Süleymaniye'den yayım yapan Avene Gazetesi Baş Yazarı Asos Hardi ile yapılan mülakat, 16 Şubat 2010.
- 4 Musul Bayrağı Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Abdülgani Ali Yahya (4 Şubat 2010), KYB Kerkük milletvekili adayı Necmettin Kerim (15 Şubat 2010) ve Rojname Gazetesi Editörü Azad Çalاک (16 Şubat 2010) ile mülakat.
- 5 KYB Kerkük milletvekili adayı Necmettin Kerim ile mülakat, 15 Şubat 2010.
- 6 Kerkük'te Kürt milletvekili adayları ve halk ile yapılan görüşmelerden elde edilen izlenim, 10-14 Şubat 2010.
- 7 Şii İttifakı Listesi'nden Kerkük Milletvekili adayı olarak seçimlere katılan Ammar Kahya ile mülakat, 13 Şubat 2010.
- 8 Bu görüş Süleymaniye ve Kerkük'te görüştüğümüz KYB ve Goran'a mensup milletvekilleri ve milletvekili adayları tarafından da dile getirilmiştir, Mülakatlar, 10-16 Şubat 2010.
- 9 İhsan Doğramacı Erbil Vakfı Başkanı Mahmut Çelebi ile Erbil'de yapılan mülakat, 4 Şubat 2010.
- 10 ITC Erbil milletvekili adayı Aydın Maruf ile yapılan mülakat, Erbil, 4 Şubat 2010.
- 11 Yapılan faaliyetlerden bazıları şunlardır: Erbil Kliniği adında öğrencilere özgü bir dispensar, Türkiye'de Bayındır Hastanesi'yle anlaşma ile Türkmenlere sağlanan sağlık indirimi, havayolu ulaşımında Atlas Jet ile yapılan anlaşma çerçevesinde sağlanan indirim, Erbil'de kaybolmuş olan Türkmen kimliğini canlandırmak için kurulan İhsan Doğramacı Kültür Merkezi ve hepsinden önemlisi Erbil'de Bilkent Üniversitesi kurulması. Bu bilgiler İhsan Doğramacı Erbil Vakfı Başkanı Mahmut Çelebi ile Erbil'de 4 Şubat 2010 tarihinde yapılan mülakattan elde edilmiştir.
- 12 Kerkük'te görüşme imkanı bulduğumuz ITC'nin Diyala milletvekili adayı Hasan Özmen yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermiştir. Seçim çalışmaları kapsamında Diyala Türkmenlerine yönelik bazı projeler de yapılmaktadır. Bu çalışmalar milletvekili seçilme şansı doğurmasa bile gelecek açısından önemlidir. Hasan Özmen ile yapılan mülakat, Kerkük, 12 Şubat 2010.

DİPNOTLAR